

opdat wij als
ten uitkomen.
ze is in ons
levensgebied
arde als de
gen, om den
ods te weder
van Goliath;
velijks te on-
ere door het
om er tegen
der Christus.
en hart. Want
ven. En niet
maar wij zijn
en, die in ons
de menschen,
dom strijden,
iak tegenover
noodig, dat
aanwijst van
en dien reus
— zullen wij
"king" noodig.
Wij moeten,
zjne woorden
nde aan afs
worsteling er
ontwikkelen;
— onze booze
efde en hoog-
es Gods daar-

ninklijk pries-
te ontmoeten;
adert, des te
wapenrusting,
wak, dat wij
aar dan moet
groeien door
tus, en het
acht zijn: —
Heeren der

v. A.

VEN

reg mijn dank
leredactoren.
verleden week
aangesproken,
zich getroost
matie" en de
eren ook in
daarvoor ar-
leer Uitgever
ekken. Voorts
den te vallen,
enigerlei wijze
taarvoor mijn
n in die brie-
dschap gaven
Ze gaven een
kerk-gemeen-
r.
dentie is ter
el buitenland
academischen
llen bekende
met interne
gelegenheden
gevallen als
zitten. Ik kan
lers ophalen;
ch niet. Ove-
om thans pu-
5r dezen ook
elid van ten
zonder pers-
ik over deze
treden; aan
ik reeds lang
lijke redenen
n, dat ik over
in. En tevens,
en heeft met
wat ten deze
r waard, dan
araan enkele
overbezetten

K. S.

leeraar Dr. H.
tek op de Gere-
woord nemen
K.V. gezegd is,

ijnsel, dat het
in 1886 her-
gevoeld, in de
ten volgt. Wie

zich van de Herv. Kerk afscheidden, sloten zich sinds
vele jaren niet meer aan bij de Gereformeerde Kerken.
De enkelen, die zulks deden, hadden daarvoor zeker
geheel andere motieven. Over het geheel kan met ze-
kerheid gezegd, dat de toevloeiing tot de Gerefor-
meerde Kerken vrijwel geheel stilstaat. De Gerefor-
meerde Kerken zijn geworden als het afgesloten
meertje waarin nog vele mooie en smakvolle visschen
kunnen tieren, maar een stroom gaat er niet meer
door. De oevers wijken niet meer terug.

Dit moet dan dienen ter inleiding van de bewering
van den hoogleeraar, dat „al deze menschen", die voor
de oogen des professors in Utrecht de Hervormde Kerk
verlaten hebben, er niet aan dachten, de Gereformeerde
Kerken te zoeken, doch zich gaven aan de Chr. Gere-
formeerde Kerk of wel aan de „Kersteniaansche"
„Gereformeerde Gemeenten". Hetgeen dan een bewijs
heeten moet tegen de Gereformeerde Kerken. Waarom
gaan „al deze menschen" nu niet naar de Gerefor-
meerde Kerk? „De vraag stellen is haar beantwoorden",
zegt de hoogleeraar; een spreekwijze, die helaas zoo
vaak dienen moet om onjuiste beweringen te blanketten
met crème-de-perspicuité.

Maar mij verwondert zulk doordriven weer.

Ik heb gedurende vele jaren reeds week aan week
een groot stel Gereformeerde Kerkbodes plus Christelijk-
Gereformeerde bladen ontvangen, en herhaaldelijk ook
het kerknieuws daarin gevolgd. Ik geloof op grond
van deze waarnemingen te mogen zeggen, dat
althans wat de Chr. Gereformeerde Kerk betreft (de pers-
der Gereformeerde Gemeenten, richting Ds Kersten, geeft
geen gedetailleerd kerknieuws) men heel andere ver-
klaringen moet zoeken voor den aanwas der Chr. Gere-
formeerde Kerk, voorsover daarvan sprake
is (in veel gemeenten is van aanwas geen of zeer weinig
sprake, als men maar verder kijkt dan de plaats, waar
Prof. V. toevallig waargenomen heeft). Ik beweer, op
grond van wat ik las, dat het „overkomen uit andere
kerkformaties" aan de Gereformeerde Kerken veel en
veel meer leden toegebracht heeft, dan aan de Chr.
Gereformeerde Kerk en andere kerkformaties. Als Prof.
Visscher nu eens minder „hollen", en wat meer rust
nemen wilde, zou ik desnoods hem dat statistisch be-
wijzen kunnen; maar zonder uitdrukkelijk verzoek zijner-
zijds (waarop ik niet reken) zal ik mijn tijd er niet aan
vermorven.

Maar bovendien: wat zegt dit nu?

„Toegegeven, dat er „veel" menschen zijn, die, als ze
de Hervormde Kerk verlaten, er geen oogenblik aan
denken, de Gereformeerde Kerken te zoeken, wat zegt
dit? Is de schare souverain geworden? Is de opvoeding,
die deze lieden in het naam der tegenwoordige partij-
groepeering binnen de Hervormde Kerk tevoren ont-
vingen, zoo zuiver geweest, dat de keus, die zij tegen
Prof. Visscher's Kerk doen, eens Professors geest docu-
ment wordt voor een de gangen der zuivere waarheid
en waarneming nagaand artikel?

Laat onzerzijds nu ook eens mogen gezegd worden,
hoe wij de dingen zien.

Ver te zoeken hoeven we niet; want de hoog-
leeraar heeft zelf al de goede richting gewezen: hij
heeft erop gewezen, dat de door hem bedoelden of naar
de Chr. Gereformeerde Kerk of naar de groep-Kersten
trekken (van andere formaties wijzen we nu maar).

Dat DIT dilemma dezen menschen als dwingend voor
den geest staat, is voor de Chr. Gereformeerde Kerk al
even weinig vleisend als voor de..... voormalige opvoe-
ders van deze verlaters van de Hervormde Kerk. Ze
zijn groot geworden in een kerkelijk instituut, dat, niet
door de academische ontwikkeling zijner predikanten,
maar door het daaraan kleevende gebrek (in betrekking
tot de dogmatiek) eenzijdig, en door de ellendige partij-
groepeering met onwezenlijke partijkenmerken (on-
danks hun academische ontwikkeling dus) ander-
zijds, het preeken en schrijven van vele predikanten
gemaakt heeft tot een geestes-uiting, waarvoor — ge-
lukkig — in de Gereformeerde Kerken geen plaats
meer is.

Ik lees meditaties, ik hoor verzuchtingen, ik consta-
teer een cirkeling binnen zeker problemenkringetje
in een deel van de grotere en kleinere ortho-
doxistische partij-pers binnen de Hervormde Kerk,
waarvoor ik in onze pers geen plaats meer vind, omdat
we daarvoor, hoe pedant dat ook wel door Prof. V. zal
gevoonden worden, te wetenschappelijk ontwikkeld en te
nuchter en te natuurlijk zijn geworden. Het is geen
wonder, dat predikanten in de Herv. Kerk, voorsover
zij door de partijgroepeering een eenzijdigen kant
uitgedreven worden, zich van anderen onderscheiden
gaan op een wijze, die met de natuurlijke vorm-
geving aan eigen positief karakter niets
te maken heeft. Reeds vroeger („Kerktaal en Le-
ven") wees ik op frappante mismakingen van „tale Ka-
naans" (in kwaden zin) juist bij preeken van den Geref.
Bond. Ik geef toe, dat hierin verbetering gekomen is,
maar de verbetering is nog niet een bekeering uit den
wortel geworden. Wat ik nu nog lees, zowel in de stich-
telijke stukken van „De Waarheidsvriend", nu en dan,
als ook in verschillende Zondagsborden van geref. rich-
ting, is herhaaldelijk van dien aard, dat ik verwondering
niet alleen bij mijzelf constateer, maar ook veronderstel
bij.... andere schrijvers in ditzelfde orgaan. Is het dan
wonder, dat eenvoudige menschen, die zoo opgevoed
zijn, en die daarenboven door penvoerders en woordvoer-
ders van gelijke luihmigheid en detailleringloosheid als
Prof. Visscher is, gewend zijn aan een algemeene, maar
steeds vage klagerij, tegen de Geref. Kerken, vanzelf
trekken naar een groepje, waar ze zich „thuis" wanen:
Chr. Geref. of: Kersteniaansch? De „zielsbehoeften"
worden er beter bevredigd, zegt Prof. V.; wij,
die de geref. ontwikkeling bij ons kunnen doortrekken
langs natuurlijke weg (zonder kunstmatige „partij-
kenmerken" en zonder negativistische zelfhandhavings-
krampen ten aanzien van bepaalde stokpaardjes der Ne-
derlandse volkskrachten), wij zien het anders: wij
gelooven, dat er ginds meer naar den mond gepraat
wordt, dat verscheiden dominees er minder natuur-
lijk de waarheid durven zeggen op bepaalde voor de
volkswaardering critieke punten, dat er ginds vaker voor
waarheid van den Heere God wordt uitgegeven wat dood-
gewoon menschelijk onverstand is. De Geref. Kerken zijn
niet populair, omdat ze te eerlijk of te ontwikkeld zijn,

in vergelijking namelijk met in aanmerking komende
groepen. Ik weet, dat men deze zinnigjes schrikkelijk
pedant vinden zal; ik weet ook, dat ik, om andere
dingen mijzelf aanklagend voor God, toch met een rus-
tig hart God durf danken, dat men bij ons de schare
niet meer de nonsens voorziet, die elders als het summum
der stichtelijkheid de ronde doet, zoolang het tenmin-
ste om het negativisme nog duurt.

De tegenstellingen zijn te onzuiver, en de ontwikke-
ling is daar, waar men het van kunstmatige partij-ken-
merken hebben moet, te onnatuurlijk, dan dat het ge-
drag van een gedeelte der pupillen van groepspredikan-
ten in de Herv. Kerk tot een opgericht teeken der waar-
heid geproclameerd zou mogen worden.

Hiermee zeg ik niets ten nadeele van de Herv. Kerk
(eventueel citant uit dit artikel neme ook dezen volzin
op), want ik weet, dat in de Herv. Kerk zelf tegen wan-
staltigheden als ik hier bedoel een groeiend verzet van
eerlijke geesten is.

En overigens heb ik prof. V. te zeggen: dat, wat in de
Herv. gemeente van het u niet onbekende Delft onder uw
eigen leerlingen (volk en predikanten) geschied is en
geschiedt, velen naar de Kersten-groep drijft, verbaast
me niets. Maar juist daar kreeg de Chr. Geref. Kerk geen
lucht, juist daar kreeg de Geref. Kerk vele overgangen
uit de Herv. Kerk, juist daar zouden we u vriendelijk
willen noodigen tot vergelijking van de waarde der in-
dividuele overgangen, juist daar wordt duidelijk, dat
een jarenlang bederf van door en door onnatuurlijke
„ontwikkeling" der partijgroepeering in de Herv. Kerk
de tegenstelling niet doet zijn: Gereformerd of Chr. Ge-
reformerd, doch Gereformerd of Kersteniaansch.

Dit verwondert ons niet. De Chr. Geref. Kerk heeft
nu eenmaal niets eighens: zij hinkt naar twee zijden. En
wat de Kerstengroep betreft: indien de hoogleeraar Vis-
scher nu heusch beweren wil, dat daar medicijn is
tegen de Geref. Kerken en de Herv. Kerk en haar een-
zijdigheid of gebrek, dan herhalen wij, met prof. Gro-
sbeide: wie zoo ziet, die heeft ons vertrouwen inzake zijn
rustige waarnemingsmogelijkheid niet meer.

Trouwens: waar moet men voor de Kersten-mentaliteit
het meest zich schrap zetten? In de kringen van prof.
Visscher (kerkelijk) en in die van de Chr. Geref. Kerk.
En hoe tekenen de pro- en contra-groepeeringen zich
hier af? Naar den maatstaf van: ontwikkeling of ge-
brek aan ontwikkeling.

De politicus Visscher schijnt niet te zien, dat de
Kersten-„theologie", och arme, slechts hen „naar de ziel
bevredegt", die geestelijk ook in andere opzichten mis-
groeid zijn. Dat vlak voor de verkiezingen, deze hoog-
leeraar zulke „lijnen" trekt op zó losse gronden, ver-
baast ons zoowel als wij een hoogleeraar als een A.-R.
politicus in hem ons herinneren. En het bevestigt ons in
de overtuiging, dat Prof. V.'s critiek eerder uit momen-
teele zielsbewegingen dan uit gerijpt inzicht ontspruit.

K. S.

De voorgestelde Gezangen.

I.

De deputaten, die door de Synode van Arnhem
benoemd werden voor de uitbreiding van den
bundel „Eenige Gezangen", hebben in hun rap-
port ook enkele klassieke liederen opgenomen.

Zelfs nog meer dan men bij een vluchtige ken-
nisneming van hun bundel denken zou.

Boven de Vrije afdeeling zetten zij als opschrift:
Enkele klassieke liederen. Maar daaruit moet men
niet afleiden, dat er bij de gezangen, die zij voor
de feestdagen en de lijdensweken voorstellen, geen
klassieke zouden zijn.

Het lied: „O hoofd, bedekt met wonden", dat een
weergave is van het Salve caput cruciatum van
Bernhard van Clairvaux, kan toch zeker klassiek
genoemd worden. Evenzoo het eerste der gezangen,
die zij voor het Pinksterfeest voorstellen, dat een
bewerking is van het Veni Creator Spiritus. Kan
ook Paul Gerhard's „Hoe zal ik U ontvangen?"
niet een klassiek lied heeten? En als het gezang
van Scharp: „Alle roem is uitgesloten", klassiek
is, dan toch zeker evenzeer zijn „Is dat, is dat
mijn Koning?"

Het is, naar het mij voorkomt, een goede ge-
dachte van deputaten geweest, ook uit den schat
der klassieke kerkliedren een keuze te doen.

Voornamelijk denk ik hier aan het Te Deum en
het Veni Creator.

Het verheugt mij, dat deze liederen ook voor
onze kerken worden voorgesteld. Hoeveel eeuwen
zijn ze reeds door de Christelijke kerk gezongen!
Het Te Deum dateert uit het laatst der vierde
eeuw en het Veni Creator is in de achtste eeuw
ontstaan. En ze hebben zich niet alleen gehand-
haafd in de Roomsche kerk, maar worden in ver-
schillende vertakkingen der Christelijke kerk in
den eeredienst aangeheven.

Nu vormen onze Gereformeerde Kerken toch
ook een voortzetting van de oude Christelijke kerk
en zijn ze eene der openbaringen — en de meest
zuivere openbaring — van het lichaam van Chris-
tus, van de heilige algemeene Christelijke kerk. Het
heeft op mij altoos den indruk gemaakt, dat wij
door zulke oude en nog alom gebruikte liederen
van den eeredienst uit te sluiten, ons separeren
van de historie der kerk van Christus en van de
thans bestaande openbaringen der kerk. Ons van
die historie en van het geheel der kerk separeren,
terwijl dit nergens voor noodig is.

Het kan plicht zijn zich los te maken van de
geschiedenis en in het geheel der Christelijke kerk
een geïsoleerde positie in te nemen. In de histo-
rische ontwikkeling der kerk hebben dwaling en
zonde haar werkingen uitgeoefend en zelfs een
grootte macht verkregen. Tal van dingen dan ook,
die in die historie opkwamen, zijn en worden
door ons verworpen. Wij erkennen, dat wij over

deze geschiedenis het oordeel van Gods Woord
moeten laten gaan en wat voor dat Woord niet
bestaan kan, hebben uit te zuiveren. En al moeten
we dan nog zooveel van het historisch geworden
op zij zetten en al wordt onze positie in het een
of ander opzicht dan nog zoo geïsoleerd, we mogen
geen oogenblik aarzelen. Breuk met het verleden
en isolement in het heden kunnen roeping zijn
en ze zijn roeping, wanneer ze door Gods Woord
worden geboden.

Maar deze klassieke liederen kunnen toch be-
zwaarlijk gerekend worden tot het verkeerde, dat
in de geschiedenis der kerk is opgetreden en waar
we ons van moeten losmaken. De inhoud is over-
eenkomstig de Heilige Schrift en dat ze, al is
de inhoud Schriftuurlijk, toch in den eeredienst
niet zouden mogen gezongen worden, is nog niet
aangetoond en kan ook moeilijk aangetoond worden.
Wat reden is er dan om ze prijs te geven? Moeten
we niet veelmeer deze schoone en met recht beroemd
geworden liederen met dankbaarheid voor onzen
eeredienst aanvaarden? Zijn ze geen gaven Gods
aan Zijn Sion?

Wanneer we dat doen, dan komt ook in het
zingen der gemeente in den eeredienst onze een-
heid uit met de kerk der eeuwen en de eenheid,
die er, bij alle verschil, tusschen ons en de andere
openbaringen der algemeene Christelijke kerk be-
staat. Dat vind ik een mooie en bezielende ge-
dachte. Ook in den zang tot eere van God en van
Zijn Christus treedt dan de catholiciteit van Chris-
tendom en kerk, die wij gelooven en belijden, aan
het licht.

Nu zal deze of gene de opmerking maken,
dat ook in het zingen der psalmen onze eenheid
met de kerk van het verleden tot openbaring komt.
Ik ben het met deze opmerking natuurlijk eens.
In het gebruiken der psalmen blijkt onze eenheid
niet alleen met de kerk van den Nieuwen Dag, maar
zelfs met die van het Oude Testament.

Als wij echter de heerlijke liederen, die in de
kerk der Nieuwe Bedeeing zijn geboren en die
in haar eeredienst een plaats hebben gekregen,
niet buiten den zang der gemeente stellen, maar
daarin opnemen, komt daardoor nog meer onze
eenheid uit met de kerk van het Nieuwe Verbond.

In verband met het gezegde wijs ik er nog
op, dat onze kerken reeds een klassiek lied heb-
ben opgenomen. De Avondzang dateert uit de oude
Christelijke kerk. Hij is een navolging van een
avondlied van Ambrosius.

Ik denk echter niet alleen aan het Te Deum
en het Veni Creator, maar ook aan het: „Een
vaste burcht".

Het is niet zoo oud als de beide andere, die ik
noemde. En het gebruik er van beperkt zich tot de
kerk der Reformatie. Maar dit lied van Luther
is het klassieke lied van het Protestantisme ge-
worden en als wij het konden invoeren, zouden wij
daardoor den band laten spreken, die ons aan
de Reformatie en aan de kerken, die uit de Hervor-
ming zijn voortgekomen, verbindt.

Het is mijn doel in deze artikelen eerst iets te
zeggen over het Te Deum, daarna over het Veni
Creator en eindelijk nog eenige opmerkingen over
de voorgestelde gezangen te maken.

J. THIJLS.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Het kapitaal en ons dagelijksch brood.

I.

Gods groote werken in ons economisch leven en het kapitaal.

Op dit moment, lezer, dat u met dit artikel be-
gint, moet u eens denken aan al die menschen,
die zich in uw naaste omgeving — in dorp of
stad — bevinden. Van al die duizenden rondom
u, die in trams of auto's, in winkels of in huis, of
ook op hun ziekbed, zich bevinden, gaat de adem
als bij u. De Heilige Schrift zegt, dat God nu ook
al die Nederlanders den adem in de neusgaten
geeft en dat Hij hun ook kleeding en voedsel en
de plaats hunner woning beschikte.

Dat is maar niet een vroom praatje — neen het
is het meest zakelijke antwoord dat iemand geven
kan op de vraag: hoe komt u aan dat huis, hoe
komt u aan voedsel en kleeding?

Als we 's avonds in Amsterdam in de tram zitten
en we zien dien wir-war van lichtjes en van men-
schen in dat groote menschen-mierennest, dan dui-
zelt het ons bij de gedachte aan wat daar wordt
geleefd en geleden.

Niemand komt dan op de idee om aan al deze
menschen te vragen naar hun vermogen en naar
hun bedrijf en naar de middelen van bestaan. Een
beschrijving te geven van den economischen toe-
stand van de bewoners van één straat maar... dat
zou verre onze krachten te boven gaan.

En vraag er een Amsterdammer niet naar of
hij het economisch bestaan van zijn mede-Amster-
dammers eens wil uiteenzetten — zooals men op
een dorpje iemands bezit en uitgaven en inkom-